

Az OTKA 106283. sz. „Gyógy- és termálfürdőhelyi versenyképességi tényezők felmérése hazai és közép-európai régiókban” című alap kutatás

Záróbeszámoló

A hazai turizmus kétségtelenül egyik legnagyobb vonzereje a kiterjedt termálvíz kincsre alapozó gyógy- és termálturizmus. A szegmens hatékony működését már sokan, sokféle – pusztán üzleti, vagy a komplexebb területi, településfejlesztési – megközelítésben vizsgálták, de mindmáig a keményvonalat képviselő közgazdászok azt vallják, hogy túl sok a hazai gyógy- és termálfürdő, működésük pedig messze nem nyereséges, sőt számos a működési költségét sem tudja fedezni. A dilemma kitartóan foglalkoztatja a szakembereket: folyamatosan fejleszteni a régi, megalapozott hírnévvel rendelkező fürdőket, vagy a mai, korszerű igényeknek megfelelő újabbakat létesíteni, s ezek mennyiben járulnak hozzá az adott település teljesítményéhez? Ennek eldöntésére indítottuk négy évvel ezelőtt alap kutatásunkat. Olyan versenyképességi index kidolgozását tűztük ki kutatási célként, amely segít a turisztikai szakemberek mellett a fürdővel rendelkező települések valamennyi érdekcsoportjának, a települési és a régiós fejlesztéssel foglalkozóknak az addicionális értékkel, fürdővel rendelkező településük reális versenypozíciójának felmérésében. Feltételezésünk szerint az általunk kidolgozott versenyképességi index hozzájárul a hazai, illetve más, versenytársként számbavehető, közép-európai egészségturisztikai fejlesztések értékeléséhez és a kapcsolódó települések jövőbeli kilátásainak mérlegeléséhez.

A lezárult kutatás és az eredményeket összesítő monográfia - FÜRDŐTELEPÜLÉSEK VERSENYKÉPESSÉGI VIZSGÁLATA NÉHÁNY MAGYAR ÉS KÖZÉP-EURÓPAI RÉGIÓBAN - az ilyen irányú fejlesztéseket középtávon tervező desztinációk azonosítására is szolgál mind hazai, mind nemzetközi, elsősorban közép-európai, viszonylatban. A kutatási terepként kiválasztott magyar régiókban lévő gyógy- illetve termálfürdővel rendelkező települések felsorolása és osztályozása további felmérések bázisa lehet.

Az egészségturizmus területén nincsenek hivatalosan megfogalmazott definíciók; a szakirodalomban nem találunk két kutatási tervet vagy módszertant ebben a témában, ami összehasonlítható lenne. A projekt egyik hozadéka a turizmus kutatások és a felsőoktatás területén hasznosítható fogalmi útmutató és az egészségturisztikai versenyképességi vizsgálatok releváns irodalmának jegyzéke.

A kutatás a turizmus versenyképességi vizsgálatokkal és az egészségturizmussal foglalkozó nemzetközi szakirodalom szintetizálásával indult és a – turizmus kutatások széles körében hasznosítható módszertant adó – egészségturisztikai versenyképességi index (EVI) kidolgozását tűzte ki célként a hazai egészségturisztikai fejlesztések értékeléséhez és jövőbeli kilátásainak mérlegeléséhez. Ez utóbbi lehetővé teszi az EVI kiterjesztését olyan célterületekre, amelyek vagy már rendelkeznek fürdővel vagy tervezik létesítését Magyarországon, illetve a más versenytársként számbavehető közép-európai régióban.

A tervezett kutatás fő induló hipotézise a következő volt: A jelentős hazai termálvíz készlet hatékony egészségturisztikai célú hasznosításához elengedhetetlenül szükséges egy versenyképességi index kimunkálása, amely segítségével nyomon követhető a szektor résztvevőinek helyi, regionális és kiterjedtebb térségi teljesítménye. Ezzel lehetővé válik a hálózatosodás, az együttműködve versenyzés és az ágazati szereplők jobb teljesítménye, nemzetgazdasági szintű magasabb szintű elismertsége.

A kutatás során elvégzett *preferenciavizsgálat* a kutatási módszertant színesítette és egyúttal komplex vizsgálatok és összehasonlító elemzések lefolytatására is lehetőséget nyújtott.

A projekt további hozadéka a turizmus kutatások és a felsőoktatás területén hasznosítható fogalmi útmutató és az egészségturisztikai versenyképességi vizsgálatok releváns irodalmának jegyzéke. A kutatási terepként kiválasztott magyar régiókban lévő gyógy- illetve

termálfürdővel rendelkező települések felsorolása és osztályozása további felmérések bázisa lehet, valamint az ilyen irányú fejlesztéseket középtávon tervező desztinációk azonosításra is szolgál hazai és nemzetközi viszonylatban, elsősorban a környező közép-európai régiókban. A kutatási terv kockázatos részét képezte az adatgyűjtés, ezért a kockázatok csökkentése érdekében a kérdőíves felmérések lefolytatását részben profi piackutató cégek megbízásával biztosítottuk.

A versenyképességi és a turizmus-kutatások képviselőiből álló kutatócsoport összetétele, bár időközben többször változott, azonban sikerült mégis biztosítani a tervezett vizsgálat sikeres lebonyolítását. A vezető kutatók megfelelő szakmai tapasztalattal rendelkeztek a felmérések tervezésében, kidolgozásában és értékelésében

A kutatási eredmények hatékony disszeminációja érdekében tett vállalásunkat (egy közös könyv, további 6-8 publikáció rangos szaklapokban és kötetekben, további 5–6 konferencia-előadás megjelentetése) sikerült teljesíteni, így a kutatás témájának és eredményeinek széles körű hazai és nemzetközi megismertetése megvalósult.

A második projektév első felének egyik legfontosabb feladata volt a szakirodalom-gyűjtés és feldolgozás folytatása, mely az első, kutatási tervben kijelölt részfeladatot képezte. Ennek eredményeképpen összeállt egy széles irodalmat felölelő szakirodalmi lista, ami több szempont szerint is csoportosított irodalmakat tartalmaz. A lista több mint 110 szócikket, könyvet, könyvfejezetet tartalmaz, s további mintegy 50 internetes forrást. A szakirodalomgyűjtést a teljes kutatási időszak alatt folytattuk, mivel egy dinamikusan változó szegmensről van szó, így folyamatosan várható új szakirodalom megjelenése, melynek feltárása, feldolgozása az eredményességhez nélkülözhetetlen, s egyben gyakorlatilag befejezhetetlen. A szakirodalmi jegyzékhez tartozó másik részfeladat a fogalomtár készítése volt. Ebben a kérdésben mérsékelt előrelépést tettünk, ezen részfeladat lezárását 2014 őszre ütemeztük, de végül a kutatói állományban történt jelentős változások miatt csak 2016. év tavaszára sikerült megvalósítani és a zárómonográfia részévé tenni az eredményeket (1. fejezet + CD Melléklet). A téma további kutatások alapját képezheti.

A második év kiemelt feladata volt a kutatás első évében összeállított *keresleti preferencia kérdőív* kiértékelésének folytatása. A kérdőív összeállítása során több szempontot tartottunk szem előtt, így a kiértékelés alapján levonhatóvá váltak általános, a modellbe közvetlenül beépíthető következtetések, illetve konkrét, egyes fürdőkre vonatkozó információk is. A kiértékeléshez külső megbízási szerződéssel szakértői segítséget vettünk igénybe. A külső partnerek a kérdőív adatainak kiértékelését és elemzését végezték el. Ennek segítségével válaszokat kaphattunk a potenciális fürdőlátogatók demográfiai jellemzőit illetően, valamint a preferált szolgáltatásokról. Kiemelten vizsgáltuk milyen tényezők, mekkora mértékben befolyásolják a fürdőlátogatási szokásokat. Vizsgáltuk továbbá a fürdők ismertségét, ugyanis az volt az alapfeltételezésünk, hogy a fürdők marketingtevékenységének és a fürdő adottságainak köszönhető az ismertségük. Ez utóbbi határozza meg látogatottságuk mértékét, a vendégkör térségi vonzáskörzetét. Számos vizsgálati aspektusról vektorizált térképeket is készítettünk, melyek érthetőbbé, színesebbé tették az elkészült elemzési anyagot. A külső partnerrel történt együttműködés a kutatás végső célját, a versenyképességi index kidolgozását nagyban elősegítette.

Az előző pontban említett együttműködés eredményeképpen 2014. év elején elkészült a kutatás fő célját képező *települési versenyképességi index első verziója*, különböző súlyozásokat, s módszertant alkalmazva. Az index a koncepció alapján három fő komponensből áll: települési általános versenyképességi adatok, települési turisztikai mutatók, illetve a fürdőkomplexumot jellemző ráták. Az indexek képzésének folyamatáról, s az alkalmazott különböző módszertanokról részletes dokumentáció készült. A versenyképességi index pilléreit meghatározó mutatók tisztítása, s ezáltal az index véglegesítése még a harmadik és a negyedik projektév feladatainak jelentős részét képezte, ugyanis a menetközben

felmerült új kutatási eredmények, s a *minőségi változók* modellbe építése a vártnál sokkal több munkát és időt vett igénybe. A kialakított indexekhez kötődő kutatási dokumentáció nagyban elősegítette a változtatások adaptálását a már elkészült modellekbe. A menetközbeni módosítások elsősorban a fürdőt felmérő pillérben történtek, ugyanis ezen a területen komoly adathiányokkal szembesültünk, melyeket pótolni, vagy áthidalni szinte lehetetlen kihívásnak bizonyult. A változtatások folyamatosak voltak a teljes kutatási idő alatt, a részfeladat tervezett lezárása az utolsó projektévre maradt.

Az elemzés következő lépésében 2014. év elején a települési turisztikai versenyképességi indexet regionális turisztikai indexé alakítottuk, melyhez szintén részletes dokumentáció és adatállomány állt rendelkezésre. A regionális turisztikai index alkalmas a két vizsgált *régió turisztikai potenciáljának* vizsgálatára, összehasonlítására számszerű formában. A települési indexet érintő tisztítások, módosítások a regionális indexben is megjelentek.

A 2013. év őszi időszak kapcsán említett preferencia kérdőív kiértékelése immár belső, kutatócsoport általi kiértékelése is folytatódott 2014. év folyamán. Számos olyan vizsgálatot elvégeztünk, amelyek a korábban említett külső megbízottak által készített összefoglaló anyag elmélyítését, kiegészítését célozzák. Az új vizsgálati célok elsősorban két kérdéskör mentén alakultak: egyrészt, megvizsgálni a fürdők ismertségét, látogatottságát, s a jövőben várható látogatási hajlandóságot megyei, illetve regionális bontásban. Másrészt, fontosnak tartottuk különválasztani azokat a vendégeket, akik már korábban meglátogatták a fürdőket azoktól, akik csak a jövőbeli potenciális látogatóktól azért, hogy jelezhessük a szakirodalomban felvázolt jövőbeli trendek várható megjelenését Magyarországon.

A projekt további kiemelt feladatát képezte az adatok komplex adatbázisokba történő rendezése. Az addigi kutatási feladatokról részletes kimutatásokkal rendelkezünk, melyek egy adatállományba tömörítése az utolsó projektév feladata volt a felhasználási célnak megfelelően. Eddig jellemzően a Központi Statisztikai Hivatal adataival, illetve a saját felmérések adataival dolgoztunk.

Már ebben az évben a kutatás mellett igyekeztünk eredményeinket hazai, illetve nemzetközi konferenciákon is megméretni. Számos elfogadás alatt álló publikációval rendelkezünk, illetve néhány ezek közül meg is jelent 2014. évben.

A kutatási feladatok megvalósítása kapcsán számos nehézséggel kellett szembenéznünk, melyek a munkát akadályozták, vagy lassították. Jelentős hiányosságként ki kell emelni az adatokhoz való hozzáférésekből eredő korlátokat. A gyógy- és termálfürdőktől a számtalan próbálkozás ellenére nagyon kevés kitöltött fürdőkérdőív érkezett vissza, nagyon elzárkóznak az adatszolgáltatás elől, ami megnehezítette az elemzést, s a kutatási terv egyik részfeladatának végrehajtását. A Központi Statisztikai Hivatal honlapján elérhető adatállomány is eredményezett elemzési korlátokat, ugyanis számos olyan tényező (pl. átlagkereset, GDP) hiányzik *települési szintre lebontva*, ami fontos szerepet töltene be a versenyképességi index kidolgozásában. A Fürdőszövetséggel történt kapcsolatfelvétel részben az adatgyűjtési tevékenységünket erősíthette volna, de eredménytelennek bizonyult.

A publikációk nehézkes megjelenése, a konferenciaszervezők, szerkesztők által jelzett határidők folyamatos csúszása miatt számos függőben levő publikációval rendelkezünk, melyek elfogadásra kerültek, de hivatalosan csak később jelentek meg. Így ezek elszámolhatósága az adott projektévben még nem volt lehetséges.

A kutatócsoport eredeti célja az volt, hogy az érdemi kutatómunka, adatgyűjtés, elemzések, vizsgálatok lezáruljanak 2014. december 31.-ig. A további hónapokban az eredmények összegzését, publikálását terveztük. Ez az előre nem látható személyi változások miatt nem valósulhatott meg az eredetileg tervezett időre.

2014. év őszen a preferencia kérdőívhez tartozó utolsó vizsgálatokat végeztük el. Részben ennek következtében, részben pedig az adathiányok áthidalása céljából a versenyképességi index módosítását terveztük 2014. év októberében. Ezzel párhuzamosan a kutatási tervben

vállalt nemzetközi kitekintéshez szükséges adatgyűjtést is elkezdtek a határon túli szomszédos régiók gyógy- és termálturisztikai kínálatának felméréseivel, elsősorban vonatkozó tanulmányok, könyvek áttekintésével és másodlagos adatok feldolgozásával.

2014. év őszén további adatgyűjtés céljából interjúk készítését terveztük mindkét általunk vizsgált régióban. Az interjúk kiértékelésétől fontos *kvalitatív adatok* nyerését vártuk, amelyek további következtetéseket levonására adtak volna lehetőséget. Részben a fürdővezetőkkel, részben pedig a helyi önkormányzati vezetőkkel kívántunk mélyinterjúkat készíteni. Ezek értékelését, feldolgozását valamint a versenyképességi index véglegesítését az interjúk eredményeitől függően 2014. év végére időzítettük, de ez a már többször jelzett kutatói állományi problémák miatt áttolódott 2015. év elejére.

A tematikus szakirodalom gyűjtését a tényleges kutatómunka lezárásával tekinthetjük befejezettnek, mivel menetközben számos új tanulmány, új eredmény merülhet fel. Így a részfeladat lezárását 2015. év januárra terveztük a frissített szakirodalmi lista összeállításával, a felhasználói célok szerinti csoportosítással, ami végül is a kutatási projekt tényleges befejezésével, a monográfia megjelenésével zárult 2016-ban.

2015. év februárjától a komplex adatbázisok frissítését, véglegesítését, a felhasználói célok szerinti kialakítását terveztük, illetve ezzel párhuzamosan publikációk készítését, melyeket elsősorban a rangosabb folyóiratokban kívántuk megjelentetni. A kutatás fő eredményeinek összefoglalására vállaltuk fel a fent említett monográfia szerkesztését, mely méltóképpen tükrözi a négy éves kutatómunka főbb sarokpontjait. Nehézséget jelentett már az első részbeszámolóban jelzett, az eredeti létszámnál lényegesen kisebb kutatócsoport, ami az egyes feladatok időbeli eltolódását, s az operatív munka átütemezését vonta maga után. Ez a probléma elsősorban a vizsgálatok nemzetközi kiterjesztését befolyásolta, amelynek végrehajtását emiatt az adott időszakban kérdésesnek ítéltük meg. Azonban a kutatócsoport megmaradt tagjainak hozzáállása, s munkája reményt keltő volt minden kutatási cél teljesítése szempontjából.

A harmadik projektév elején megterveztük a soron következő feladatokat, a feladatkörönkénti újraelosztást a felelős- és végrehajtó személyek hozzárendelésével. Ezt követően a munkafolyamatokat különböző munkafázisokra osztottuk annak érdekében, hogy a kutatásban résztvevő személyek minél előbb elkezdhessék a munkát.

A harmadik projektév első felének egyik legfontosabb feladata volt a szakirodalom-gyűjtés és feldolgozás folytatása, mely az első, kutatási tervben kijelölt részfeladatot képezte. A már előzőekben említett 110 szacikkból és 50 internetes forrásból álló lista jelentősen gyarapodott, már több mint 170 szacikk, tanulmány, könyv, könyvfejezet valamint 70 internetes forrás gazdagítja. A szakirodalom gyűjtését a teljes kutatási időszak alatt folytattuk, mivel folyamatosan megjelenő új szakirodalom feltárását, feldolgozását az eredményességhez nélkülözhetetlen tartottuk. A szakirodalmi jegyzékhez tartozó másik részfeladat a fogalomtár készítése volt. Ebben a kérdésben lassan haladtunk, a feladatot több kutató között osztottuk fel, annak érdekében, hogy rövidebb idő alatt elkészülhessen a végleges formája.

A már korábban említett preferencia kérdőívvel kapcsolatban folytatódott a belső, kutatócsoport általi kiértékelés. Az első, aktív időszak 2014. október és december között volt. Ekkor elsősorban a fürdővendégek átlagos tartózkodási hajlandóságára, napi költségére, valamint utazási távolságra vonatkozó hajlandóságára vonatkozó kiegészítő elemzéseket végeztünk. Továbbá, faktoranalízis segítségével komponenseket képeztünk a vendégek által igénybe vett szolgáltatásokról, valamint azokról a tényezőkről, amelyek alapján megválasztják fürdőhelyüket. Ezek fontos lépések voltak a végső cél, a fürdővendégek tipizálása felé. A szolgáltatásokat négy, míg a tényezőket öt csoportba soroltuk. Az első két projektév vizsgálataiban során marginálisan kezeltük a regionalitás vizsgálatát, ugyanis először egészében szerettük volna átlátni az összefüggéseket. Miután ez megtörtént, mélyebben foglalkozhattunk a regionális vonatkozásokkal. Erre két út kínálkozott: vagy a válaszadók

lakóhelyének alapján vizsgálunk regionális különbségeket, vagy a két vizsgált régió fürdőinek vonatkozásában. A végső cél, a versenyképességi index szempontjából egyértelműen az utóbbit tartottuk relevánsnak. A kérdőív felépítése mentén az összes kérdést illetően elvégeztük a szükséges elemzéseket, hogy kiderüljön, a válaszadóknak mely kérdések esetében különbözik szignifikánsan a véleményük, vagy elvárásuk aszerint, hogy melyik régió fürdőit látogatták. A munka második fázisa 2015. május és július között történt. Ekkor került sor a még visszamaradt 4 hipotézisünk tesztelésére. Az utolsó lépés pedig a fürdővendégek tipizálását célzó klaszteranalízis elkészítése volt. Három, szakmai és módszertani szempontból is releváns csoport keletkezett.

Az első projektév eredményeit felülvizsgáltuk, hogy két év távlatában történtek-e változások ebben a dinamikusan változó szektorban. A fürdők megnyitását és bezárásukat bevezettük adatbázisunkba és ennek eredményeképpen az országos, valamint a két vizsgált régiót szemléltető vektorizált térképeket is újraszerkesztettük. A vizsgált fürdőhelyek száma kibővült: a kutatási tervben megjelölt nemzetközi kitekintés terén jelentős előrelépést tettünk. 2015. április 13-15. között egy saját szervezésű Study Tour-on vett részt a kutatócsoport hat tagja abból a célból, hogy szakmai mélyinterjúkat készítsünk hazai, valamint burgenlandi fürdőtelepülések vezetőivel, vagy a fürdő vezető beosztású alkalmazottaival, valamint saját szemünkkel győződhessünk meg a határon túli régió fürdőinek működéséről. A kirándulás eredményesnek bizonyult, ugyanis sikerült interjút készíteni Bükfürdőn a polgármesterrel, valamint a helyi TDM szervezet menedzserével is. Szervezett szakmai idegenvezetés keretében megtekinthettük a fürdő működését és felszereltségét is. Burgenland tartományban is hasonlóan sikeres szakmai programot bonyolítottunk le, Lutzmannsburg, Bad Sauerbrunn, Bad Tatzmannsdorf és Stegersbach településeken, ahol képet kaptunk a fürdők működéséről, fő profiljáról, valamint a települések és a fürdők kapcsolatáról, köszönhetően idegenvezetőink és interjúalanyaink hatékony közreműködésének, valamint a fürdőkben kapott írott anyagoknak. Az elemzés teljessé tétele érdekében stratégiai dokumentumok segítségével vizsgáltuk az osztrák régió turisztikai versenyképességét. A versenyképességi kutatásunkat kiterjesztettük nem csak Burgenland, hanem a szlovéniai Muravidék fürdővel rendelkező településeire is. A településekre jellemző statisztikai adatokat összegyűjtöttük, azonban személyes tapasztalatokat ebben a térségben már nem tudtunk szerezni a jelenlegi meglehetősen nehézkes közbeszerzéses utaztatási rendszer miatt.

A harmadik projektévben jelentős haladást értünk el a korábbi projektévekben kimunkált fürdőtelepülési versenyképességi indexben. A módszertant több ponton finomítottuk a kiugró értékek kezelése és az alkalmazott mutatók számának racionalizálása vonatkozásában. További három nagyon fontos mutatóval sikerült bővíteni az elemzést. A korábbi beszámolóinkban jeleztük, hogy nagy problémát okozott, hogy települési GDP, vagy jövedelmi adatok nem állnak rendelkezésre. Ezt a hiányt sikerült pótolnunk a GfK Hungária települési vásárlóerő kutatásával. A vizsgálatba bevont településeinkre vonatkozó, a helyi lakosság adózás utáni, szabadon elköltethető jövedelmét reprezentáló adatokat megvásároltuk, melyek alapján egy újabb változót kaptunk. Továbbá, egy komplex módszertan alkalmazásával elvégeztük a fürdők honlapjainak és internetes megjelenésének kiértékelését és számszerűsítését is, mely alapján egy fürdőkhöz kapcsolódó egyedi változót képeztünk. A legnagyobb előrelépést a kvalitatív változók modellbe ágyazásával tettük: rövid, szakmai interjúkat készítettünk a vizsgálatba bevont települések önkormányzati és szakmai vezetőivel. A kérdések részben általános településfejlesztési, részben turisztikai területeket érintettek. Az adatgyűjtés 2015. február 1.-től 2015. április 25-ig tartott. A lekérdezés legnagyobb részét (44 db interjút) előre egyeztetett, telefonos interjúkat adták, amelyek kiegészültek azokról az interjúalanyokról elektronikusan kapott válaszokkal (22 db), akik azt jelezték, hogy számukra ez a megoldás lenne kényelmesebb. A telefonon történt lekérdezéseket piackutató cég végezte a hatékonyabb adatgyűjtés érdekében. Ugyanis kutatócsoportunk már 2015.

január végén megkezdte az egyeztetéseket a potenciális interjúalanyokkal, de ezek nem jártak túl sok eredménnyel. Minden egyes fürdőt, illetve települési önkormányzatot több alkalommal kerestünk meg e-mailen, vagy telefonon, mire sikerült válaszadásra (vagy egy hivatalos nemleges válasz kinyilatkoztatására) bírni a szakma szereplőit. Az írásban beérkezett válaszok számából látható, hogy a válaszadási hajlandóság 33% körüli volt, ami mindenképpen indokoltá tette szakértő piackutató cég felkérését a telefonos lekérdezések elvégzésére. A válaszokat kutatócsoportunk hat tagja ötfokozatú skálán értékelte. A versenyképességi indexbe a kapott pontszámok átlaga került be, ezáltal igyekeztünk minimalizálni a szubjektivitást a megítélésben.

2015. év nyarán részletesen megbeszéltük a kutatás legfontosabb outputjának számító monográfia szerkezetét, megterveztük a tartalomjegyzéket, minden alfejezethez hozzárendeltük a szerző(ke)t, meghatároztuk a terjedelmet. Az anyagi forrásokkal történő gazdálkodás megtervezése szempontjából előzetes nyomdai ajánlatokat kértünk a monográfia publikálásával kapcsolatos becslések elvégzésére.

A kutatási feladatok megvalósítása kapcsán számos nehézséggel kellett szembenéznünk, melyek munkánkat akadályozták, vagy lassították. Ilyen volt egy törzstagnak számító fiatal kutatónk kilépése a projektből a 3. projektév végén. A kutatási tervben előzetesen 2 doktori fokozat megszerzését terveztük a kutatás befejezéséig, ebből egyet sikerült megszerezni Póto Zsuzsanna statisztikus kolléganőnknek, aki mindvégig a kutatás aktív résztvevője volt. A második fokozatszerző a fent említett fiatal kutató lehetett volna, azonban bizakodásra adhat okot, hogy doktori tanulmányait abszolutóriummal zárta.

Nagy nehézséget jelentett a már többször említett, az eredeti létszámnál lényegesen kisebb kutatócsoport, ami az egyes feladatok időbeli eltolódását, s az operatív munka többszöri átütemezését vonta maga után. A kutatócsoportban megmaradt 2 állandó tag és a menetközben felvételt nyert három új tag hozzáállása elégnak bizonyult a kutatási célok teljesítése szempontjából.

Az utolsó projektév legfontosabb feladata a monográfia megírása volt. 188 oldalas, a kutatás minden részterületére kiterjedő összefoglalót készítettünk, ami a nyomtatási folyamattal együtt meglehetősen időigényes munka volt. Ennek színvonalas megvalósítása érdekében kérvényeztük a kutatási projekt még egy évvel történő kiterjesztését. Ezen kívül a települési és regionális versenyképességi modellekbe terveztük bevezetni a fent részletezett változtatásokat, valamint további 4-6 színvonalas publikációt készíteni a megelőző projektév eredményeiről. A tervek között kiemelt helyen szerepel két színvonalas nemzetközi konferencián történő részvétel – RSA Konferencia 2016. április elején Grazban, valamint 2016. április végén Opatijában – melyeknek célja volt a kutatás zárásáról összefoglaló előadásokat tartani és tanulmányokat megjelentetni. Ennek teljesítését az MTMT-ben rögzített publikációk bizonyítják.

A fürdők versenyképességi tényezőként történő figyelembe vétele első látásra talán meglehetősen parciális kutatási feladatnak tűnik, azonban alapul véve a magyarországi geotermális adottságokat, a termálvizet felhasználó fürdők egyrészt jelentős turisztikai vonzerőnek tekinthetők, másrészt jelentősen hozzájárulhatnak a kapcsolódó települések globális teljesítményéhez. Monográfiánk kéziratának összeállítása egybeesett az OTKA által támogatott négy éves alapkutatást összegező záróbeszámoló elkészítésével. Ezért az eredmények számbavétele mellett törekszünk olyan tapasztalatok megfogalmazására is, amelyek a jövőben hasonló kutatásokra vállalkozók munkáját elősegíthetik.

Ami már elsőre figyelmeztető jel lehet a témát jövőben kutatók számára, hogy az eredetileg tervezett 2 év helyett kétszer volt szükségünk egy-egy év hosszabításra. Az első a tervezett empirikus kvalitatív vizsgálatunk megfelelő mintaszámot eredményező lefolytatásához kértük, a másodikat a kutatócsoport összetételében történt alapvető változások miatt kellett igényelnünk. A kutatói személyi állomány folyamatos változása és a

kutatásokhoz elengedhetetlenül szükséges adatbázis összeállításának nehézségei (az adatok nehézkes beszerezhetősége, a hozzáférhetőséget korlátozó kötöttségek) komoly kockázati tényezőt jelentenek bármely projekt eredményes lefolytatása szempontjából. Ezért próbálkoztunk például a KSH évente esedékes fürdőkérdőív eredményeinek beszerezhetetlensége miatt saját felméréssel, ami az érintettek gyenge válaszadói hajlandósága miatt eredménytelennek bizonyult. Összességében a statisztikai adatok szabad hozzáféréseinek hiánya jelentősen befolyásolta a versenyképességi indexre vonatkozó elképzeléseinket. Így az általunk felállított versenyképességi index inkább a kutatás szűk keresztmetszetét kellett hogy figyelembe vegye, mint a kiinduláskor elképzelt és optimálisnak tekinthető mutatórendszer.

Általában, akár kvantitatív, akár kvalitatív vizsgálati eredmények begyűjtésére irányult kutatásunk, szembesültünk a válaszadóktól kapott rendkívül eltérő minőségű anyag problémájával. Ennek áthidalására kézenfekvő megoldásnak tartottuk az interjú válaszok kvantifikálását pontozással, majd átlagolással. Ehhez a megoldáshoz folyamodtunk a fürdőhónlapok értékelésénél is, mivel a minőségi jellegű adatokat mérhetővé kellett tennünk ahhoz, hogy a versenyképességi indexbe mutatóként beépíthessük. Mindez hosszadalmas és aprólékos munkavégzést követelt, ami lelassította a kutatási folyamatot és nehezítette az FTVI tesztelését, valamint az eredmények értékelését, majd megfelelő színvonalú publikálását. Az egész kutatás nehezen volt kivitelezhető több résztvevő menet közbeni érdekmúlása, majd egy kulcsszereplő kutató váratlan kiválása miatt. Feltételezzük, hogy a fent részletezett okok miatt a „hosszabbítás” az alapkutatásoknak szinte természetes velejárója, ami azonban esetünkben lehetővé tette a fenti nehézségek leküzdését, a kutatás befejezését a tervezett vizsgálatokkal, és végül a zárómonográfia elkészítését.

Összefoglalva, kutatásunk során a turizmus versenyképességi vizsgálatokkal és az egészségturizmussal foglalkozó hazai és nemzetközi szakirodalom szintetizálását követően, számos általunk elvégzett kvantitatív és kvalitatív vizsgálat eredményét felhasználva, felállítottuk az általunk reálisnak vélt és általánosan alkalmazható *Fürdővel rendelkező Települések Versenyképességi Index (FTVI) képletét*. Ezzel meggyőződésünk szerint elősegíthetjük a vizsgálati térségtől eltérő, más hazai, illetve, földrajzi közelsége miatt versenytársként számba vehető, közép-európai gyógy- és termálfürdő-létesítmények, illetve új objektumok fejlesztésének értékelését és jövőbeli kilátásainak mérlegelését. A fürdők eredményes üzemeltetése által generált hozzáadott érték fontos az érintett települések sikeres működése, illetve a helyi fejlesztések tervezése szempontjából.

A magyar nyelvű monográfia – 200 nyomtatott példány szétterítése a szakmailag érintett felsőoktatási intézményekben, valamint Open Access hozzáférés biztosítása: <http://pea.lib.pte.hu/handle/pea/15515> - mellett szintén OTKA támogatásból másodközleményként gyűjteményes kötetben kiadtuk a kutatási projekt alatt különböző folyóiratokban megjelent angol nyelvű tanulmányainkat a következő címmel: COMPETITIVENESS ANALYSES OF SOME HUNGARIAN AND CENTRAL EUROPEAN REGIONS. A kiadvány kifejezett célja a kutatás eredményeinek *külföldi disszeminációja* elsősorban a kutatásban is érintett közép-európai régiókban, az elméleti és a gyakorlati szakemberek vonatkozásában egyaránt.

A kutatás eredményeinek ismertetésére a KTK PTE kutatói szeminárium sorozatába illeszkedve 2016. november 3-án kerül sor. Számos elfogadás alatt álló publikációval rendelkezünk (lásd: befogadó nyilatkozatok a záróbeszámoló végén), illetve néhány ezek közül meg is jelent a nyár folyamán.

Magyar Földrajzi Társaság

Földrajzi Közlemények

Hungarian Geographical Society

Geographical Review

Igazolás

Bakucz Márta – Köbli Ádám: **A gyógyturizmus versenyképességi vonatkozásai néhány közép-európai régióban** munkacímű tanulmányát a Földrajzi Közlemények szerkesztősége a pozitív lektori vélemény alapján közlésre elfogadta, a publikáció előreláthatólag a folyóirat 2017/3. számában jelenik meg.

Ezen igazolást a szerző kérésére állítottuk ki OTKA kutatási beszámolóhoz.

A handwritten signature in blue ink that reads "Egedy Tamás".

Budapest, 2016. április 22.

Egedy Tamás
felelős szerkesztő

SVEUČILIŠTE U RIJECI UNIVERSITY OF RIJEKA

FAKULTET ZA MENADŽMENT U TURIZMU I UGOSTITELJSTVU

FACULTY OF TOURISM AND HOSPITALITY MANAGEMENT

OPATIJA, HRVATSKA CROATIA

Class: 602-01/16-01/12

Reg.number:2156-24-16-01-01

Opatija, 16th May 2016

Márta Bakucz, Dr. Associate Professor
University of Pécs, Institute of Economics and Regional Studies Faculty of Business & Economics
7622 Pécs, Rákóczi út 80, Hungary

Ádám Köbli, PhD student
University of Pécs, Institute of Geography
The Doctoral School of Earth Sciences of the University of Pécs
7624 Pécs, Ifjúság útja 6, Hungary

SUBJECT: Confirmation on accepting the paper for publication

Dear colleagues,

herewith we confirm that the paper below has been accepted for publication in the Congress Proceedings of the 23rd International Congress Tourism and Hotel Industry 2016 taking place in Opatija on 28th and 29th April 2016:

Bakucz, M., Köbli, A., *An analysis of competitiveness in Spa Tourism in Central Europe.*

Congress Proceedings will be published on CD and papers are indexed in n CIRET, EBSCO – Hospitality & Tourism Complete, ProQuest – ABI/INFORM and RePEc)

Book of summaries and CD will be published in September 2016 as well as all other pieces of information regarding publications including their ISBN numbers.

For Organizing Committee

Helga Maškarin Ribarić, Ph.D., Full Prof.

Turizam i hotelska
industrija 2016.

Bijelaši međunarodni kongres

BEFOGADÓ NYILATKOZAT

Alulírott Dr. Varga Attila, mint a Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Karán működő Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskola vezetője igazolom, hogy a Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskola gondozásában megjelenő, jelenleg szerkesztés alatt álló *Tanítványaimban élek tovább – Emlékkötet Buday-Sántha Attila tiszteletére* című kötetbe (szerkesztők: Dr. Erdős Katalin és Dr. Komlósi Éva) Dr. Bakucz Márta *A geotermál fejlesztések főbb vonatkozásai a Visegrádi országok régióiban* című tanulmánya befogadásra került.

Pécs, 2016. augusztus 19.

Dr. Varga Attila

egyetemi tanár

Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar
Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskola vezetője

Marketing & Menedzsment

The Hungarian Journal of Marketing and Management

BEFOGADÓ NYILATKOZAT

Alulírott Dr. Szerb László PhD, DSc Főszerkesztő igazolom, hogy

*Dr. Bakucz Márta – Horváth Ádám – Bozóti András: The role of Guest-cards in developing
“Slow Tourism” in Austria and Hungary*

című tanulmányát a Marketing & Menedzsment folyóirat (ISSN: 1219-03-49) megjelenésre befogadta és megjelenése a XLX. évfolyam 2. számában várható.

Pécs, 2016. augusztus 08.

Dr. Szerb László PhD, DSc

Főszerkesztő

Marketing & Menedzsment